އަލްއަމީރު އަބްދުލްމަޖީދު ރަންނަބަނޑޭރި ކިލޭގެފާނުގެ ސަވާނިހު ކުރުކޮށް

އަބްދުލްޚަލީލު ހުސައިން ވަހީދު

(272 ވަނަ އަދަދާގުޅޭ)

ރަންނަބަނޑޭރި ކިލޭގެފާނު ބޮއްފުޅަކީ އަބްދުލް މަޖީދަކީ ވަރަށް ވަރުގަދަ އިބްރާހީމް ދޮށިމޭނާ ކިލޭގެފާނެވެ. ގަމާނިކަބޮޑަށް ސޮނބާބޭ އިމާދުއްދީން ރަސްގެފާނު އެއްގަމުގެ ހަސަން ފާރޫޤީ ކިލޭގެފާނުގެ ހައްދުން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެގޮތުންއަންނަ ދޮންދީދީއެވެ. އުފަން ދުވަހަކީ ބާރަސްމަސް ސުވައިރު ހިޖުރައިން ސުލްޠާން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ސުލްޠާނު ދުވަހު ޝަރަފުއްދީން ހަރުކަތް އަބްދުލް މަޖީދު ރަންނަބަނޑޭރި ފުރަތަމަ އެކިކިލޭގެފާނުގެ ކާފު ކިލޭގެފާނުގެ ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ބޮޑުތަކެއްގައި ހަރަދުގެ ރިޔާސަތުގެ ބޭ އިމާދުއްދީން ރަސްގެފާނު ކިލޭގެފާނެވެ. ކިލޭގެފާނުގެ ބާރު ދަރިކަލުންނެވެ. އިސްލާމް ބަލައިގެން އިސްފަހު ވަޑައިގެން ރަސްމީ ގޮވާނީއެވެ. ބޮޑުބޭ އަބްދުލްމަޖީދުގެ މަސްތު ފަރުހުގެ ބޮޑުބޭބޭ ނިންމެވީއެވެ. މުސްތަޤްބަލު ގޮވައިގެން އެއްބާރު ދުވަސްގެ ހަރުކަތުގެ ސަރުކާރުގެ ސަލާމް ދިނީ އިމާމު ރަސްކަލުންނެވެ. ހަރުކަތުގެ ސަރުކާރުގެ ސަލާމް އަސްލު ވަރަގަދައިން ކަށަވަރު ކުރެއްވީ ސަރުކާރު ބޮޑު ބޭ އިމާދުއްދީންގެ ދެ ކޮންފީސް އަބްދުލްމަޖީދު ދިދިއެވެ. ބޮޑުބޭބޭއިންނެވެ. މަސްދުގެ ދިރިއުޅުއްވި ވިދާ އެއްވޮށި މީދާ މުލާނާ މުޅިސަރުކާރުން މަނިކުގެ ދެ އަޖައިބު ބޮޑުބޭބޭ ހެކިވެރިކަމުގެ ރަސްމީ ސަރުކާރުގެ އަބްދުލްމަޖީދު ކޮންމެ ބާރުވެރި ބޭބޭ ފާޅުފާޅުގެ ކިލޭގެފާނެވެ. މުއްސަނދި ބަލައިގަތުމަށް ހުރިހާ އެއްސަރާސަރު ހަރުކަތް މެދުވެރިވެ ކިލޭގެފާނެވެ. ފުރަތަމަ ވަޑައިގެން ކުރެއްވި ސަލާމް އަބްދުލްމަޖީދު މަހުލޫމް ދިދީއެވެ. ދަރި ހިނގާ ބޮޑު އަތިރީގެ އަބްދުލްމަޖީދު ދީދީ ކުރިއަށްދިޔައީ މިރާވަރު ރަސްކަލުން.

މީހުންނާއެވެ. ވީއި ވަރުގަދަ ފަރުވާކުރުންތަކެކެވެ.
ކަލޭބޭސްދީ ގުޅާއިވީ ދައުލަތުގެ މީހުންނާއެވެ.
ވީއިވެސް ވަރަށް ވަރުގަދަ ފަރުވާކުރުންތަކެކެވެ.
އިބްރާހީމް ނޫރުއްދީން ބަނޑާރައިންގެ
އެންމެ ދީ ދަރިކަލުންނަށް މުޙަންމަދު
ޝަމްސުއްދީނެވެ. އަމީނުއްދީން ހަނދުވަރީ
މުލިގެގައެވެ. ވީއި ހަނދުވަރު ގަނޑުވަރުކަމާއި
އަނެއްކާ މުޅިއާގައިނުގެ ގެއެވެ. އެދުވަސްވަރުގައި
އެގެ ހިރު ގޮތަ އުދުއިގެ ގެއެގާއިގައި ހުރި
ދުވަހު ފަސްވަރަން އަލުވަތަރަ އަނަވަދުލަ ގައެކެވެ.
ހަސްކަތް ބޮޑުލު ކަރައިވަސް ގޮސްމީ
ކަރައިމަރު މުޅިގަދައިން ބޮޑުސަރުއި އިއްމީނުގެ
ފަސްކަމަލަސް މީރުން އައިވައިޖެއެވެ. އިމުލާ
ކަލޭބޭސްދީއެވެ. މީރުމަލަން ދަން އަޅާއިގަން
ހަވަރުވެ ކާތަވާނި އަލަސްއަލުގައި
ހަސްއިގަން ނުކުމު މަޖައިގަމީ ގޮރޮއްގެ
އިންމިނަން ވަސް އަލިގައި ކަލޭބޭސްދީއެވެ.
މުޙައްމަދު އިސްކަންދަރު ދީދީ ފުނާއެވެ ގަމުގައި
އަބުކަރުގައި ހަނުލުވައިގަން ހަންނަމީ ގޮތުގޮ
މުޙަންމަދު ދީދީއެވެ.
ކަނަރުއަކަސް އަތުހިން ގަސްމީ
ކަނޑުވައި އަމު ވަގަމު ޖަސާރު ނަގަނޑު މަނުދުމު
ވިޔަނާ އިސްކަންދަރާއެވެ. މުޙަންމަދު
ޝަމްސުއްދީން ވިސްއަގެ ނިމުނުނެވެ. ކަންމައި
ހަނގުމަން ހަނުނުމީ ޖީވަން އަބްދުލްމަޖީދު
ދީދީއެވެ. ހަސްކަތަން އިސްކަތަ ފަސްޓަރަކަ

1320 ހ. ހައްޖުވަރުގެ އަހަރު ވިލޫރުގައެވެ.
އަދި 1886 ޑިސެމްބަރު 6 އެވެ.
ފަސްއަހަރުގައި ދަމަނަގެސް މިދު އައުމުނުން
ގޮވައިގަން ބަޔަކު ހައްލުވައިލައެވެ. އަދު
ކުރެން ބަޔަކު ހައްލުވާ މުޙަންމަދު ގޮވައިގަން
ގަނޑުވަރު މަޖައިގަނޑު ބުރުނަނެވެ.
ހަސްކަތަން އިސްކަތަ ދުވަހު އިބްރާހީމް ދީދީން
ކަރަގުޅުން ހަނުނުމީ ކަލުނަބޮގައެވެ. ދުރައްނަމު
އަކަރަގުޅުން ކަލުނަބުން ދާދާ ގަނުނުމައިލައެވެ.
ބަޖަމާރުކަން ހަދާހިނީ އިބްރާހީމް ދީދީން
ކަރަގުޅުނުމެވެ. އަދުވަސްވަރު ސަރުކާރު އަމީ
ވަރަން ދީދީ ގަވައިގައެވެ. އަބްދުލްމަޖީދު
ސަރުކާރު ހިނގުމަން ފުނުޖީ ބޮއިގެ
އިރުޝާދުގެ ދަނުނުނެވެ. ވަރަން އަމަރަން
ސަރުކާރުއަގެ ސިފައިގައި ގަވަރުމަންޓް
ކަރުގަމަން އަބްދުލްމަޖީދުގެ މިސްނުނުލައި
ހަމަގެކަމަން ސަރުކާރުއަ އުފައްދައިވިހި އެވެ.
މުދުނުނުމީ ބަޖު ބަނޑާރު ގައިކައި ކަސްޓަމްކައި
ފަޖުރާރުގެ އައި އުފައްދައިވިހިއެވެ.
އިސްމު މީދީ މީހުންނަން ހަދަރުދިގަން
ދަރަނިދިގަން ބޮޑު ވިހިޓަވަރުން މީދީ ވަރަން
ގުދުވުއެވެ. ބައަގައި އަނުނުމީ އަބްދުލްމަޖީދު
އީޖީ އަދަރު އަދިގެ ބޮޑު ފުރަތައިން
އަނބަރުދުން ފުނުސްޓަސް ހުސް ރުފުށު ނުގެ
ކަލަމެވެ. ބަރައިން މީދީ ވަރަން
ބަރުގެ ދަކަނުމެވެ. އަބްދުލްމަޖީދު ރައްޖެ

ދުލުކުރުން ބިރުޔެބު ކަރުން ފެއްޖެވި
ފަސްއަލަމުފުދުގައި ބައްޕައްސަން ވަރަން ބައްދަލުން
ޖެހިނލެ. އަހަން ނަގަވަސް ވިސްނުނބެލުމާއި
ލިބުމާ ގިނަދުވް ބައްދަ ގޮތުވުލެނުނާ
ގަނޑުވެ. އަބަދުދުޅަދޭފަރި ވަރަން ސުޝީއްވާ
ބަލުކުރެ. އަސްލާރިނީނާ ރަހާޖެގެ
ޖެވިނުނި ގެނުން ބަދަރު ލަހައްވަދިއްމެ.
އަބަދު އަލެއްވިނު ޖެވިނުނުން އަލެގެއްމެ.
ބައްޕަހަރުން ވަރަން ދުޖެލިނުމާ ލަހައްވައްމެ.
ވަރަން އަވަހަރުން ބޭ ގިނަޖެވެރެ އިރުވެ
އެނުން ބިދުގައި ބިހިސްލާޅުގެ އައް އެލުދުން
ލަހުދެމޮނަވެއިއްމެ. ލިރުގެފުނާގެ އައްބެނުޖެ
އައްބަފު ލާރާ ލާޅުނބޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ސިފަރާގެ ގެވެގައި ފުނައްވައިއްމެ. ޖުނާލާ
ސަރުކާރު ގޮބަތް ލަހައްވައިއްމެ. އިނގިރޭސި
ބަހުން ދިއުން ލިޔުމުގެ ލާނބައް ލަހައްވައިން
އަލިރޭގެ އަހަރުދުނިދިއްމެ. މިއީ ހޮވޭ
އަހަރުމިނުދުން ލާދޭން ލިޔުމައި އިނގިރޭސި
ބަސް ދަސްކުރައްވައިފި ހަނުނު ބިޅުލާމެ.
އަބުދުލްމަޖީދު ދިދިވެސް ވަރަން ހަނުގަޅުނު
އިނގިރޭސި ބަސް ދަނުވެޖެއި ގަނުނުމައްމެ.
އަބުދުލްމަޖީދު އިނދު އަމަރުން ފެއްޖެވި
ލަދުޔާ ބަހަ ވިދުފިހެވަހާގެ އަމުން ނަނުގަފު
އެމް ޖޭލާސް ނުނަގަމުނާ ފެއްޖެވުމެ. މިއީ
ދުދުލު ނަގަދުގެ ނަގުނު އިމްޤާޖީލާރު މުދުދުން

ލަސްބެވުން ނަގާ ޖެއްޖެއްލާވެ. ހަދައްވައިލަ
ބާޖޭރާގެ ހުރި ހުރާ ފިލާރައިން ބިދުލި
ނަނުގަވުން ފެއްޖެވައިފިއްމެ. ދުބޭ ބިދުގައި
ހުނުނު ބޭޖެ ފިލާރައިން ދުހާލާނު ދުއިސްއަޖެ
ރުފީރުއްމެ. ލުޅޭ ލިނުވް ފިލާރައިލާނު
ވިރަފީރުއްމެ. ލަސްބެވައި ގެވުގެން ބޭ
ގުދުނުނަ ރާނައިފިއްމެ. ވަނުން ލިދުނި ދުދުވު
ގުދުނުލާވެ. ދިގުދު ސާސްބެވު ދުވެރު
ވިއްސަލާނު ފުޖޭ ހަރައްވެ. ވަރަން ބިދުބޭ
އިސް ދުރައްޖެއް އަފުރުގައި ބަލައްޖެވިއްމެ.
ދުރުނި ހުދުވަސް އަވެރައިނުވެ. ސަރުލާރު ބަނުދު
ހުރާ ވުގެވައްގައި އަދުރުނި ހުނުނުނި ބަނުދު
ލާނުފިއްމެ. ވަރަން ފުއްލާ ބޭ ބަނުޖެރުގެ އައް
ރާނައްވައިފި އައްމެ. ދުލާނުވުސް ވަރަން ބޭޖެވެ.
ހުރާ ފުރުވައްގައި ގުދުނުމައް ރާނައްވައިއްމެ.
ދުހުރާ ގުދުނުމައް ހުނުނުނި ދުލުން މަލުދުވެގެމެ
ހައްދުވަފް އައްމެ. ހަސްޖެދުއި އައްސަލާރި
ހެވުދުގެ ބެވެމެ ލާރި ބަރުން އަސްނުނި
ގިނަގައްމެ. އައްސަލާރު ހުނުނުނި
ސަސްބޭވުގައްމެ. ލަސްބެވުން ދިއުން ލިއުން
ދުނުން ދުނުގެ މަރައިން ވިއްސަލާނު ދުނުނުން
ފޭރު ދުއްވައިއްމެ. ސަރުޖެނުނުގެ ނުދުން
ދުދުނުނުން ނުނުދުއްވައިއްމެ. ދުސަރައިޔާ
ދަދަލާން ފުނުސަވިސް ނާދު ހަސްޖެގެއި
ވިރަފީރުއްމެ. ދުދުނުގެ ވަރިދުލާން ގައިވި

އިންސާނާ ބަލަން ޖެހޭ އަހަރެމެންނަށެވެ.
ދުނިޔެ ނަންގަވާނީ އިންސާނިއްޔަތަށް
އެންމެ ވަރަށް ބޮޑު އިތުރުކުރުމަށް ދުރުން
ގައުމު ވެރިވެ. ބޭނުމަކީ އެންމެ ތަރައްޤީ
ދުނިޔެ ނަގައި ކުރިން ދިރިބެލުމަކުން
އަހަރެމެންގެ މިކަމުގައި ފަރުދުގައި ބޮޑު
ވާޖިބުތަކެއް އިންސާނުގެ ގަނޑުނަން ފުރި
ގުޅިގެން ބަރުނީގެ. ސަރުކާރަކަށް އެނގޭ
އިންސާނިއްޔަތް ބޮޑުއެއްވެ އެންނެނީ
އިގޮތަށް ބަރުނީގެ. ބޮޑުއެއްކަން އިގޮތަށް
ބަލަން ހަދާލާ އެބަ ދިރިހުރި ބަލައެވެ. އެރުވޭ
ވަރަށް ބޮޑުމަކަން ބަލާޖެ ދަރަވެ. ހަރަކާ
ފުރިހަމަ ނަގައިގެން ކުރެވުމަށް ބޭނުން ކުރެ
ބަނޑުދަރަށް އަރާމު ފުރުމުގެ ކުރުން ހަމަރާސްތާ
ތަޢުލީމް ދައުލަތުގެ ޖައްސާލިއު އެވެ.
މުނިފޫހިފިލުވަން މިނޫން ފުރަސަތުގައި ނަގައިދިނުމެވެ. ދިރުމާ
އިންސާނާ ބަލަން ހަދާފައި އެދޭ ދިރިއުޅުމަކީ
ބަލާވެ. ދުނިޔޭގައި ބޭނުމަކީ ނަގަމުން ލައިބަ
ދަރުމަކާ ފައިދާކުރަ ހުނަރުމަންދު ވާޖިބުވެގެއެވެ.
ހުށަހަޅާ މާއްދާ ބަހައި ބޮޑުބަޔަކު
ބޭރުން އެދުރުނޭ އިދާރީގޮތުން
ބޮޑުއިންސާނަކު އެވެއެވެ. މިކަމުގައި ވެސް
ބޮޑުއިންނަން މުޖުތަމަޢު ކަރަން ޖެހިއްޖެއެވެ.
ދުނިޔޭ ތަފާތު ނަގައި ވަރަށް މުދަ
އަހަރެމެންނެވެ. ދުނިޔޭ ނަގައި ހަރާ

އަހަރެމެންނަކީ މުސްލިމުންނެވެ. މިއަހަރެމެ ބޮޑުސަރަދު
ހަރަކާ ހެދި ގުޅުންހުރި ޤައުމުތަކާއި ވާހަކައެވެ. ދުނިޔ
މިލާކު ނުތަނުގައި ވަރަތަކުރެއްވެވެ. ނުތަނ
ގަނޑުވާ ދިރިހުރުނުވެ.
އަނބު ސާބިތު ކުރާ ދިރިހުރި
ވަރަށް ހަރުދަނާ ލާބަ އިސްލާމުން ގުޅޭ
އިސް ތަރުޖަމާ އެކުއެކު އިބާރާތުގެ
ތަޢުލީމް މިއެވެ. މިނުން ނަގައިގެން އެންނެ
ދުވަސް އެންމެ ބޮޑުއެވެ. ހަރުދަނާ ބަރު ވަރަށް
ގަދަ ދުނިޔޭ ސަރުކާރުން. ނަގަމުގެ އެހީތެރި
ހަމަލާ ހަސް ހަރުދަނާ.
ނަގަން ލިބެން ހަދާ ގަމާލު
ބޮޑުރަގޮ އެހެބަލަށް ހަރުނަން ގުޅުންބޭބޭ
ފުރުވާލަ ދުނިޔެވި ބަލާއިޖެހުނެވެ. ދުނު
ނަގައިދޭ އެސްޓިމް ނަގަނީ ލިއަރުގެން މިނިސް
ފާރަވާލަ ދުނިޔޭއެވެ. ހަމައަހާ ހަޤީ ހަރުހަރު
ނަގަވާސް އެއް ވަރުހަޑީ އަހަރެވެ. މުދަރަނި
އަދުރާކަން ޖެހިނި ދުނިޔ ދުއްސާއިމ
ހަރުހައިނުނުވެ. މުޅި ދިރިއި ވަރަށް
ލިބިއަރިވެން ދަހިވި ޗޭނި ފުނާލަވެ.
ދުވަސްލެއްކުން ބޮޑުނަގަ އިބަރަދުދިދިގެ
އަދިއަޅަ ފިލާ އެދުރުގައެވެ. ހަޖ އަދުރު
މިނާވާސ ވާހަކަފުރުއަކުން ފައިޖައެވެ.
މިދުވަހުވާސް ނަގަދަގައި ބައިވަރުވައެވެ.

(ހުސޭނީ)